

ТЕМА 1: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

ВИКЛАДАЧ: ОРМАНЖИ В.Є.

ПЛАН

Критичне мислення: історія й сучасність.

Творче, логічне, ірраціональне мислення.

Типи інтелекту.

Принципи формування критичного мислення. Ключові навички критичного мислення.

Увага, сприйняття, пам'ять та їхня роль у когнітивних процесах.

- Вперше з'являється у праці відомих американських психологів ХХ ст. У. Джемса та Дж. Д'юї («Як ми думаємо», 1910), звідки поширюється по інших країнах
- В Україні тему порушив харківський дослідник О.Тягло в роботі «Логика критического мышления» (1996). В Запорізькому національному університеті тема є предметом дослідження професора С. Терна

ПОХОДЖЕННЯ ТЕРМІНА

ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

ТИПИ МИСЛЕННЯ

- Творче мислення – критичне мислення
- Конкретне мислення – абстрактне мислення
- Логічне мислення – ірраціональне мислення
- Наочно-образне – наочно-дійове – словесно-вербальне
- Дискусійне (дискурсивне) – інтуїтивне
- Дивергентне – конвергентне мислення

Ці терміни не є усталеними та чітко структурованими. Вони представлені в різних роботах науковців та позначають відмінності у мисленні, виділені за певною ознакою. Фактично все зводиться до типу сприйняття або до ефективності (широти) мислення, здатності поглянути на ситуацію під різними кутами

ТВОРЧЕ МИСЛЕННЯ

- *мислення, пов'язане зі створенням або відкриттям принципово нового суб'єктивного знання, з генерацією власних оригінальних ідей.*
- Має такі характеристики:
- **Швидкість** - легкість мислення, тобто швидкість переключення текстових завдань і точність виконання завдання;
- **Гнучкість розумового процесу** – це переключення з однієї ідеї на іншу, здатність знайти кілька різних шляхів вирішення однієї і тієї ж задачі;
- **Оригінальність** – мінімальна частота даної відповіді по відношенню до однорідної групи.

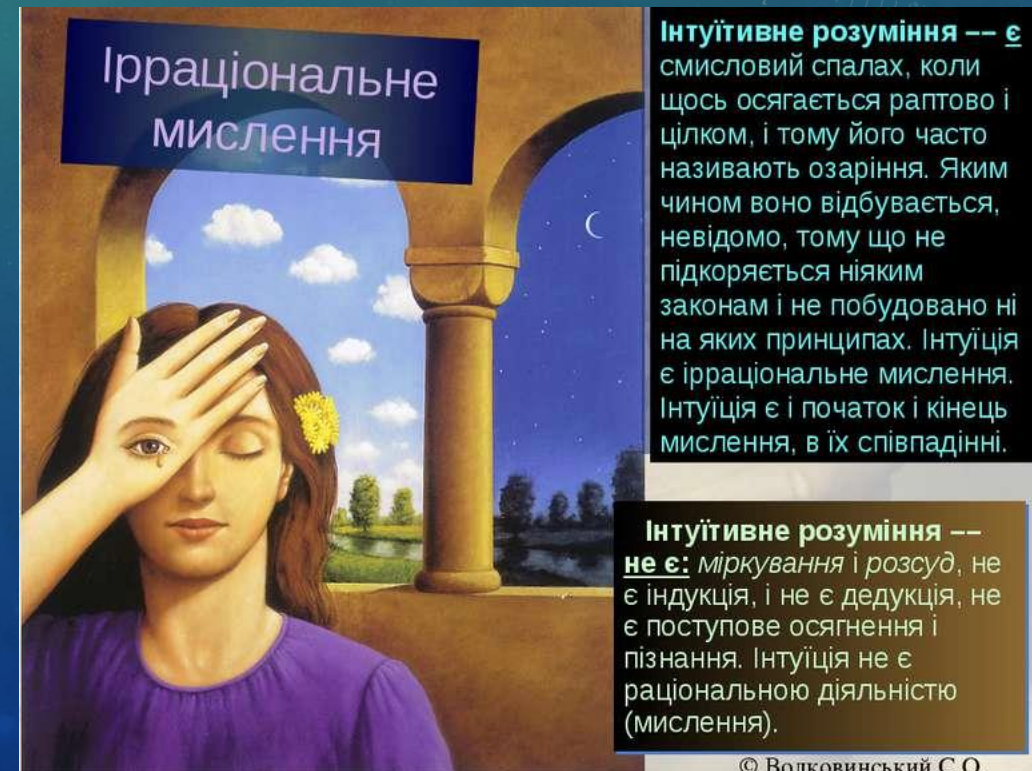
ЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ

- здатність мислити точно й послідовно, не допускаючи протиріч в своїх міркуваннях, та вміння викривати логічні помилки.
- Які завдання допомагає розв'язати:
 - **Побудова причинно-наслідкових зв'язків**
 - **Пошук зайвого, видове і типове узагальнення**
 - **Вміння визначати пріоритети, недоліки в судженнях**

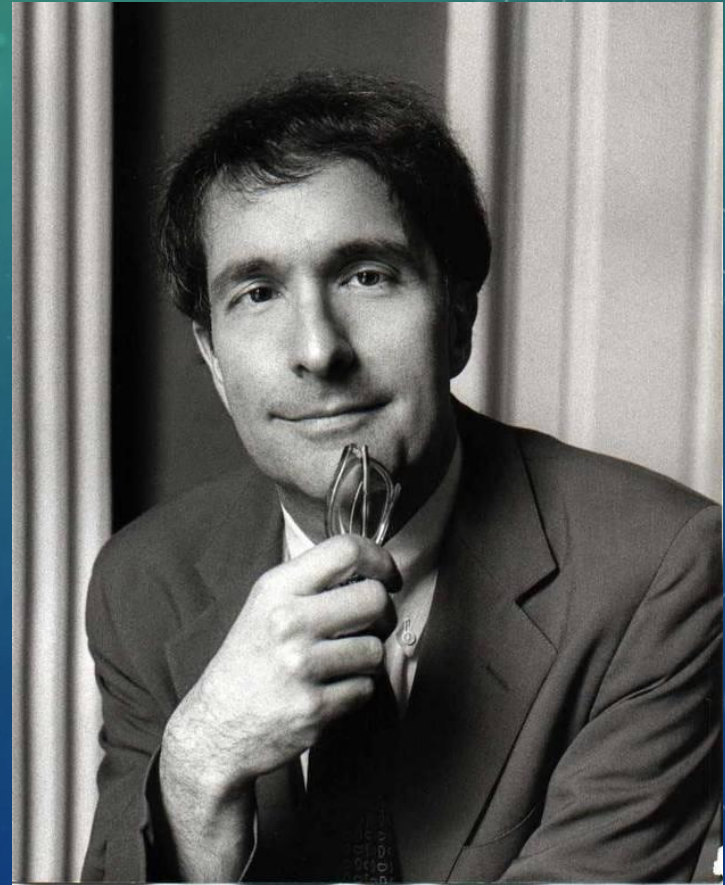
ІРРАЦІОНАЛЬНЕ МИСЛЕННЯ

- Ірраціональні думки – це думки, що заважають об'єктивному і адекватного сприйняття навколишньої дійсності, а з позиції поведінкової психології – навіть службовці причиною появи необґрунтованою тривоги.
- Всього можна виділити три категорії ірраціонального мислення і відповідні їм типи думок:
- **Перебільшення.** Сюди відносяться думки типу: «Вона помітила, що я був не впевнений у собі», «Вони подумали, що зі мною щось не так», «Він бачить мене наскрізь» і т. д.
- **Надузагальнення.** Сюди відносяться думки типу: «Якщо я злякався тоді, значить, струшу і зараз», «Він з усіма так спілкується – і мене не обійде стороною», «Цей екзамен не здав ніхто – у мене немає шансів» і т. д.
- **Читання думок.** Сюди відносяться думки типу: «Вона вважає, що я злий і конфліктний», «Я знаю, що ти про мене думаєш», «Він зрозумів, що я погано про нього подумав» і т. д.

ТИПИ ІНТЕЛЕКТУ

- У 1983 році доктор Говард Гарднер, професор Гарвардського університету, розробив теорію «множинного інтелекту». Її метою було допомогти батькам, педагогам, психологам та експертам у питаннях виховання краще розуміти, як діти обробляють і вивчають інформацію

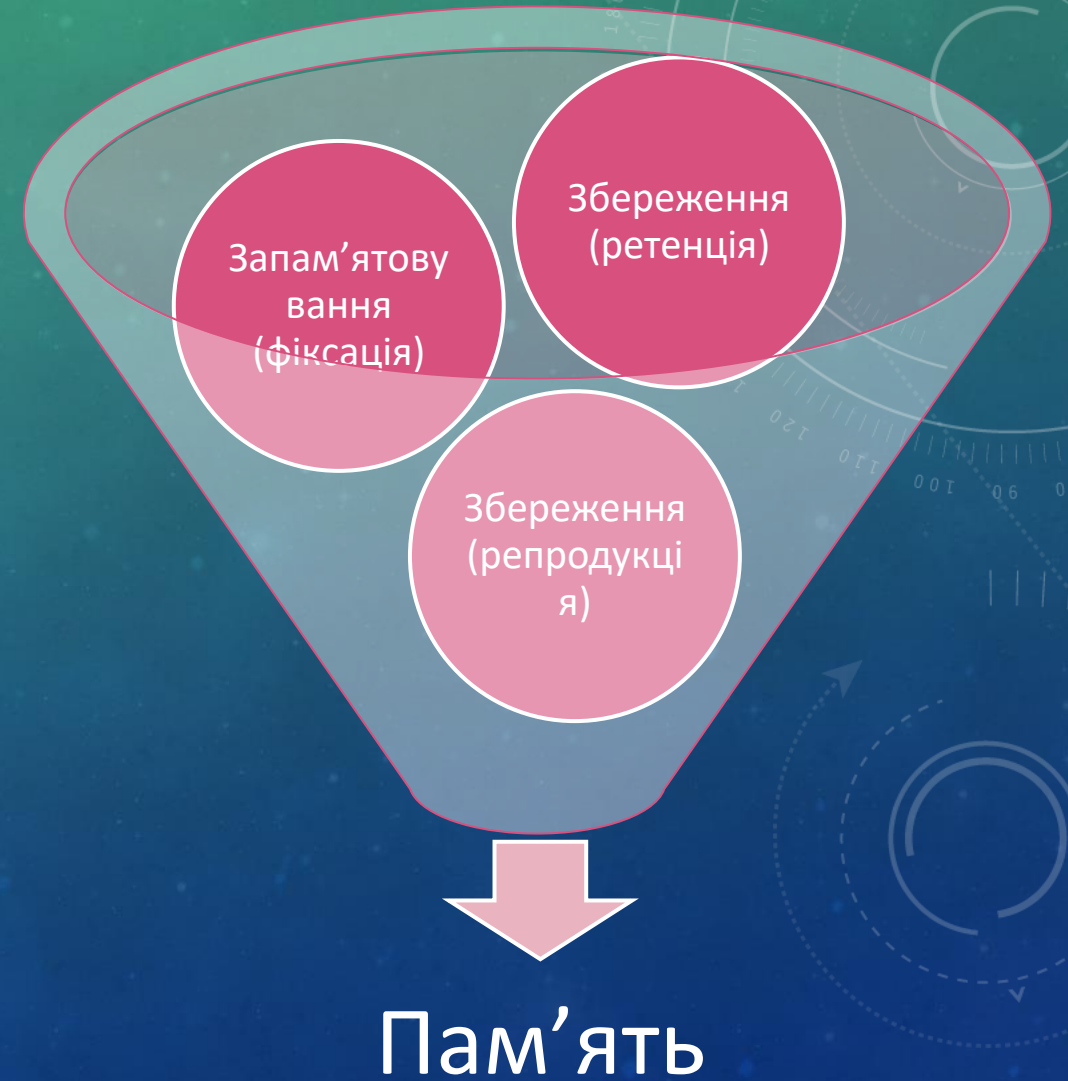
ТИПИ ІНТЕЛЕКТУ

Г. Гарднер виділяє також внутрішньообистісний інтелект
Представлений здатністю чітко сприймати себе (бачити власні переваги та недоліки), свідомо помічати внутрішній настрій, наміри, мотивації, темперамент і бажання.
У дітей з цим типом інтелекту загострене почуття власної гідності, вони впевнені в собі і люблять працювати на самоті.

ПАМ'ЯТЬ

- Пам'ять – це психофізіологічний процес, під час якого людина здатна фіксувати у мозку, зберігати і відтворювати у потрібний момент раніше закладену інформацію, минулий досвід, дії

Види пам'яті			
За провідним аналізатором:	За предметом, матеріалом діяльності:	За тривалістю перебігу процесу:	За формою психічної активності:
- зорова, - слухова, - смакова, - нюхова, - дотикова	- образна, - рухова, - емоційна, - словесно-логічна	- короткочасна, - довготривала, - оперативна	- мимовільна, - довільна

СПРИЙНЯТТЯ

Аудіал
(на
слух)

Типи
сприймання

Кінестетик
(на дотик)

Візуал
(зорове)

Класифікація та види сприймання

За провідним
аналізатором:

- зорове,
- слухове,
- дотикове,
- нюхове,
- смакове

За активністю
сприймання:

- навмисне (до-
вольне),
- ненавмисне
(мимовільне)

За формою
існування
матерії (простір,
рух, час):

- сприймання
простору,
- сприймання
руху,
- сприймання
часу

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

процес аналізу,
синтезування й
обґрунтування оцінки
достовірності/цінності
інформації;

властивість сприймати
ситуацію глобально,
знаходити причини і
альтернативи;

здатність генерувати чи
змінювати свою
позицію на основі
фактів й аргументів,
коректно застосовувати
отримані результати до
проблем і приймати
зважені рішення

6 КРОКІВ ДО РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

1. Нереклексивний мислитель – ще не усвідомлює «недорозвиненість» свого мислення.

2. Спонтанний мислитель – усвідомив, що має проблеми зі своїм мисленням.

3. Мислитель-початківець – намагається удосконалитися, але без регулярної практики.

4. Практикуючий мислитель – визнає необхідність регулярної практики.

5. Просунутий мислитель – росте у процесі своєї регулярної практики.

6. Майстер мислення – усвідомлене і проникливе мислення стає візитівкою людини.